

גליון יומי המאור היומי ללומדי הדף היומי

לזכרון עולם
ה"ר אליהו יחיאל מירון ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע י"ט אייר תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה

מוגש על ידי "מאורות הדף היומי" בני ברק ת.ד. 471 טלפון: 03-5775333 פקס: 03-7601020 דוא"ל: meorot@meorot.co.il

גליון מס' 1000

יום א' כ"ד בתמוז תשס"ח / מסכת גיטין דף ט"ז (27/07/2008)

על סדר היום

הנושאים המרכזיים בדף היומי

בשלהי הדף הקודם החלה הגמרא לעסוק בצירופים הלכתיים שונים לכדי גורם אחד בר-תוקף.

רשות היחיד

אחת ממלאכות שבת היא מלאכת 'הוצאה' לפיה בין היתר אסור להעביר חפצים מרשות הרבים אל רשות היחיד, כפי שלמדנו בהרחבה במסכתות שבת ועירובין. תנאי הבסיס של רשות היחיד הם שהמקום יהיה לכל הפחות בשטח של ארבעה על ארבעה טפחים (בערך 40 על 40 ס"מ) והוא מוקף מחיצות בגובה עשרה טפחים (כמטר 1). גם בור עמוק עשרה טפחים מוגדר רשות היחיד, מפני שדפנות הבור חשובות כמחיצה.

גידוד חמשה ומחיצה חמשה

הגמרא דנה בבור עמוק 5 טפחים וסביבו מחיצה בת 5 טפחים, האם מחיצת העומק - דפנות הבור, ומחיצת הגובה שסביב הבור יכולות להצטרף לכדי מחיצה שלמה בת 10 טפחים?
ובכן נחלקו אמוראים בדבר. רב חסדא נוקט שאין לצרפן ואילו מרימר נוקט שהן מצטרפות.
סוג מחיצה זו מכונה בתלמוד 'גידוד' (מחיצת עומק) חמשה ומחיצה חמשה".

נטילת חצי הידיים

הגמרא גם דנה לגבי נטילת ידיים באופן שהנוטל רחץ חצי מכף ידו ואחר כך נטל את חציה השני, אם שני חצאי הנטילות יכולים להצטרף לכדי נטילה כשרה? הגמרא מדגישה כי כל הנידון הוא כשנטילת החצי השני התבצעה

מנושאי הדף

רשות היחיד
גידוד חמשה ומחיצה חמשה
נטילת חצי הידיים
איזה מים יכולים להצטרף למקווה
אין לרחוץ במים שאובים לאחר טבילת טהרה

בעוד חצי היד הראשון נותרה רטובה מן הנטילה כשיש בה 'טופח על מנת להטפוח' - נגיעה ביד במקום יבש תרטיב אותו - שאם לא כן וודאי שכבר בטל חצי הנטילה הראשונה.

איזה מים יכולים להצטרף למקווה

בתוך הדברים מצטטת הגמרא משנה ממסכת מקואות: מקוה שנמדד ונמצא שיש בו שיעור ארבעים סאה במדוייק, שהוא שיעור מי מקוה, וטבלו בו שני טמאים בזה אחר זה - הראשון טהור והשני טמא, כי בצאת הראשון מן המקוה, על גופו יש מים מן המקוה ועתה חסרים הם משיעור ארבעים סאה הנדרש למקוה. רבי יהודה חולק וסובר, כי כל עוד רגלי הראשון נוגעות במים, טבילת השני מטהרתו, כי המים שעל הראשון נחשבים כאילו הם חלק ממי המקוה, ומצטרפים לשיעור ארבעים סאה.

אין לרחוץ במים שאובים לאחר טבילת טהרה

חכמים גזרו, שהטובל במקווה ובאותו יום רחץ במים שאובים, מים שאינם ראויים לטהרת מקוה, הרי הוא מטמא את התרומה בנגעו בה, אף על פי שטבל! במסכת שבת הגמרא מטעימה את התקנה בכך שלפנים בישראל, פעמים שהמקווה מוקם בבורות ובמערות שמימיהם עכורים, והטובלים היו אצים לשטוף את עצמם לאחר הטבילה, עד שהגיעו הדברים לידי כך שאנשים סברו, כי עיקר הטבילה היא הרחצה שלאחריה... ונוצר חשש, כי ברבות הימים הטמאים לא יטבלו וירחצו בלבד. כדי לעקור טעות זו מליבם, תקנו שהעושה כן נטמא ופוסל את התרומה במגעו.

הלכה יומית

מתוך "מאורות ההלכה"

דף טז / ברכות קריאת שמע

מודים דרבנן

האומר קריאת שמע או את ברכתה, והוא עומד באמצע הפרק, והשליח-ציבור מגיע ל'מודים', עונה את התיבות 'מודים' ונחננו לך. אך לא יענה את כל ה'מודים' דרבנן, לפי שאמירת הנוסח של 'מודים דרבנן' היא הפסקה גדולה.¹

קדיש

כששומע שליח-ציבור אומר קדיש, עונה אחריו 'אמן'². [אכן, אינו עונה על כל 'אמן' שבקדיש].³

כשעונה 'אמן' יהא שמה נבא' וכו', כתב ה'משנה ברורה' שיענה רק עד 'ולעלמי עלמאי' בלבד, אולם 'יתבנן' לא יענה.⁴ כמו כן יענה 'אמן' אחר 'דאמין בְּעֶלְמָא'. אולם על 'תתקבל', 'יהא שְׁלָמָא' ו'עושה שלום' לא יענה 'אמן', לפי שעניית 'אמן' אחריהם אינה אלא מנהג.⁵

יש שכתבו, שכיון שה'שלחן ערוך' אוסר להפריד בין 'ולעלמי עלמאי' ל'יתבנן', על כן, גם כשהוא באמצע ברכות קריאת שמע, יענה 'יתבנן'.⁷ ויש מהפוסקים הספרדים שכתבו על פי דברי האריז"ל שיענה עד 'דאמין בְּעֶלְמָא'.⁸

- 1 ס' ס"ו סע"ג ובמ"ב ס"ק כ' ובבן איש חי שנה ראשונה פרשת שמות אות ו' ובכף החיים אות כ"ב.
- 2 שם בשו"ע.
- 3 במ"ב שם ס"ק י"ז כתב שמה שכתב השו"ע שעונה לקדיש, היינו 'אמן' יהא שמה רבא, ו'אמן' אחר 'דאמין בעלמא'. אבל על 'תתקבל' ו'יהא שלמא' ו'עושה שלום' לא יענה, לפי שאינם אלא מנהג. ובכף החיים אות כ"ג ובבן איש חי שם כתבו שיענה על חמשה 'אמן' הראשונים של הקדיש.
- 4 שם בשו"ע ובמ"ב כדעת הגר"א ובס"י נ"ו במ"ב ס"ק ט"ו.
- 5 ס' ס"ו במ"ב ס"ק י"ז.
- 6 עיקר נוסח הקדיש הוא מ'יתגדל ויתקדש' עד 'דאמין בעלמא' ואמרו אמין' [והוא המכונה חצי קדיש - עיין ערוך השלחן ס"י נ"ו סע"ח] - כן מבואר ברמב"ם בנוסח התפילות שבסוף חלק אהבה ובוטור ובבית יוסף ס"י נ"ו. ומה שמוסיפים לומר 'תתקבל' על ישראל' יהא שלמא' ו'עושה שלום' הוא מחמת מנהג שהנהיגו לאומרים אחר אמירת עיקר הקדיש.
- 6 ס' נ"ו סע"ג.
- 7 מן אברהם ומאמר מרדכי ס"י נ"ו אות ו' ובן איש חי שם בדעת השו"ע.
- 8 בן איש חי שם ובכף החיים ס"י ס"ו אות ט"ב. שהם כ"ח תיבות לא פחות, ואין לחלק בזה בין קריאת שמע וברכותיה למקום אחר.

מוקדש לעילוי נשמת
ה"ר שמשון שרגא אלדד ז"ל ב"ר רונן ושושנה ז"ל
נלב"ע כ"ד תמוז תשס"ז
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו